نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره ششم، پاییز ۱۴۰۱، شماره سوم، صفحات ۳۷۵ تا ۳۷۷

بیانیه

صیانت از تأمین، حفظ و ارتقای سلامت همه‌جانبه جامعه در بحران‌های اجتماعی*

چکیده

تأمین، حفظ و ارتقای سلامت جامعه در همه ابعاد (جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی) و همه شرایط اعم از شرایط عادی، و به‌ویژه در حوادث غیرمترقبه، وضعیت‌های تحمیلی و بحران‌های اجتماعی، مرهون تعهد سیاسی، اخلاقی و حرفه‌ای مسئولان نظام سلامت و تداوم مشارکت جامعه است. این بیانیه در راستای تحقق این رسالت حیاتی و پیشگیری از هر نوع رکود یا وقفه در تداوم مراقبت‌ها و خدمات سلامت در شرایط بحرانی، ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: سلامت، شرایط بحرانی، نظام سلامت

اشاره‌ای به ریشه‌ها و عوامل نارضایتی

بی‌توجهی یا کم توجهی به سیاست‌های کلی و توصیه‌ها و مطالبات صریح و مکرر مقام معظم رهبری، در ایفای حقوق مردم و تحقق راهبردهای اصلی پیشرفت و تعالی، در بیش از سه دهه گذشته، کاستی‌ها، و نارسایی‌هایی را به‌دنبال داشته، که با وجود تلاش‌ها و خدمات اخیر دولت محترم، موجب نارضایتی و انباشت مطالباتی است، که در این بیانیه در جنبه‌های «عمومی» و «حوزه سلامت»، به‌شرح زیر مرور شده است:

الف) جنبه‌های عمومی نظیر مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم؛ فقر، بیکاری و گرانی؛ تبعیض و بی‌عدالتی؛ کم‌توجهی به معنویت و اخلاق در جامعه؛ ضعف‌های عمیق پرورشی نظام آموزش و پرورش؛ مشکلات ازدواج و فرزندآوری جوانان؛ فساد، رانت و رشوه؛ وجود روحیه و رویه اشرافی‌گری در جامعه؛ القای یأس و ناامیدی بین مردم، به‌ویژه در دانشجویان و نخبگان؛ فضای مجازی مسموم و بدون کنترل؛ برخوردهای غلط و نامطلوب با استادان دانشگاه (در اموری نظیر سقف حقوق و کارانه، متزلزل ساختن طرح تمام وقتی و...)؛ رعایت نکردن شایسته‌سالاری در بعضی انتصابات مهم؛ مدیریت غیراصولی و ناکافی در مورد مهاجرت نخبگان و کم‌توجهی به ریشه‌های آن؛ عملکرد ضعیف صدا و سیما که بعضاً به دلیل کیفیت پایین، غیرهدفمند، و بعضاً مضر برنامه‌ها، مشکلات را دامن می‌زند و مردم را بیشتر به فضای افسارگسیخته مجازی و رسانه‌های خارجی سوق می‌دهد؛ اشتباهات، بیانات و رفتارهای ناهنجار و بعضاً خیانت‌آمیز بعضی افراد تأثیرگذار و سرشناس؛ تأثیر تحریم‌های ظالمانه؛ دخالت‌های گسترده دشمنان خارجی و همراهی خائنانه بعضی عوامل داخلی با آنان؛ دسیسه‌ها و نفرت‌پراکنی و نشر اکاذیب توسط رسانه‌های فارسی معاند؛ و ....

ب) جنبه‌های مرتبط با سلامت نظیر هجمه‌های ناروای رسانه‌ای به حوزه سلامت و خدمتگزاران صدیق آن و نادیده‌انگاری، تضعیف و بی‌انصافی نسبت به ایثارگری‌ها و خدمات شایسته و بی‌نظیر مدافعان سلامت؛ تضعیف دستاوردهای عظیم انقلاب اسلامی در حوزه سلامت (نظیر ادغام آموزش و پژوهش در عرصه مراقبت‌ها و خدمات سلامت؛ شبکه بهداشتی-درمانی، طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور)؛ دخالت‌های غیرکارشناسانه در وظایف و تضعیف نظام آموزش عالی سلامت، (نظیر تحمیل افزایش ظرفیت دانشجو خارج از توان نظام آموزشی)؛ آثار و عواقب ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا که تقریباً همه شئون زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده (از جمله افزایش اختلالات روانی، به‌ویژه اضطراب و افسردگی، ناهنجاری‌های اجتماعی، و کاهش سلامت روان و معنوی و اجتماعی و ...)؛ تداوم مشکلات همیشگی سلامت (نظیر آلودگی هوا، وضعیت غیر قابل تحمل ترافیک، کمبود وسائط نقلیه عمومی، خسارت‌های عظیم جانی و مالی ناشی از حوادث جاده‌ای وسایر عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت)؛ شیوه اطلاع‌رسانی نامناسب بعضی اخبار و حوادث و سایر برنامه‌های رسانه‌های عمومی که ناخواسته موجب اضطراب، افسردگی، یأس و تضعیف سلامت روانی و اجتماعی می شود؛ کمبودها و توزیع ناعادلانه نیروی انسانی و ضعف‌های کیفی در نظام ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت؛ گرانی داروها، کالاها و خدمات سلامت؛ رواج گسترده تقاضاهای القایی؛ ضعف‌های معنوی و اخلاقی در حوزه سلامت؛ کاستی‌های فرهنگ و سواد سلامت در جامعه؛ نارضایتی‌ها از حقوق و امور رفاهی نیروی انسانی سلامت؛ ضعف‌های شدید نظارت و ارزشیابی در نظام

*تهیه شده در مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/6.3.1]

سلامت؛ ضعف‌های مدیریتی سلامت؛ نقش‌های منفی (عمدی یا غیرعمدی) و حتی مخرب بعضی مدیران، مسئولان (فعلی یا قبلی) و بعضی استادان دانشگاه؛ و ....

رسالت خطیر سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان راهبردی

- در اولویت قرار دادن سلامت در برنامه‌های توسعه، به‌ویژه برنامه هفتم، و سایر شئون سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی کلان و اجرایی؛
- بازسازی و توسعه شبکه بهداشتی، درمانی کشور، پزشکی خانواده و نظام ارجاع؛
- تکمیل و تعمیق ادغام آموزش و پژوهش در مراقبت‌ها و خدمات سلامت، و جامعه‌نگری آموزش پزشکی؛
- اولویت پیشگیری و مراقبت‌های اولیه سلامت، از جمله افزودن واکسن‌های جدید به برنامه کشوری ایمن‌سازی؛
- اعمال و اجرای کامل طرح ژنریک و نظام دارویی ملی کشور؛
- تقویت و اعتلای نظام سلامت و منزلت اجتماعی صاحبان حرف سلامت؛

هرنوع غفلت، تأخیر یا تعلل در اجرای راهبردهای فوق، ظلم غیرقابل جبران به حقوق سلامت جامعه و آحاد مردم خواهد بود.

پایبندی به اصل رسالت فرهنگی، معنوی، اجتماعی و روشنگری با راهبرد بصیرت‌افزایی

- ایفای نقش الگوی معنوی، اخلاقی و عملی توسط استادان در همه شئون زندگی (علمی، حرفه‌ای، اجتماعی ....)، برای فراگیران، سیاست‌گذاران و دیگران، نیز معرفی و شناساندن الگوهای الهام‌بخش؛
- توسعه و تعمیق فعالیت‌های فرهنگی و معنوی و تربیتی توسط خانواده، مهد کودک‌ها، مراکز پیش‌دبستانی، سایر شئون و ارکان آموزش و پرورش، همه شئون نظام آموزش عالی و نیز نظام آموزش و تعلیم و تربیت سلامت، و اهتمام به پرورش انسان‌های دانا، توانمند، با ایمان، و مسئولیت‌پذیر؛
- گسترش فرهنگ کار، تلاش و جهاد علمی، خودباوری، سلطه ناپذیری، خودکفایی، سلامت‌محوری، خلاقیت، نوآوری، امیدآفرینی، ایجاد روحیه نشاط، مقاومت و پایداری؛
- روشنگری با راهبرد بصیرت‌افزایی در همه سطوح، به‌ویژه استادان و مدیران، شامل اقدامات ایجابی و سلبی:

اقدامات ایجابی: روشنگری و تبیین حقایق (نظیر ابتکارات، پیشرفت‌ها، دستاوردها، خدمات شایسته، ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها، ایثارها، رشادت‌ها و شهادت‌ها)؛ بسط نقد و نظر و ترویج کرسی‌های آزاداندیشی؛ تلاش روزافزون برای ارتقای سلامت معنوی اسلامی، در قالب منظومه سلامت همه‌جانبه در جامعه، امیدبخشی و امیدآفرینی برای دانشجویان، سایر دانشگاهیان و مردم ؛ ارتقای شرایط اقتصادی جامعه و امور معیشتی مردم؛ تکریم نخبگان؛ .....

اقدامات سلبی: افشای توطئه‌ها و دسیسه‌ها (نظیر ایجاد رعب و اختلاف، تضعیف وحدت ملی، هنجارشکنی و اقدامات ضدفرهنگی، خاصه در محیط‌های مقدس دانشگاهی، ایجاد نا امنی و آسیب به سلامت عمومی، تشویش اذهان عمومی، تبلیغات کاذب خاصه در فضای مجازی، القای نا امیدی و یأس، خاصه در جوانان، حرمت شکنی و توهین به مقدسات....)؛ مبارزه با هر نوع فساد، تبعیض، نفاق، جوسازی، تفرقه‌افکنی؛ خنثی نمودن تلاش خائنانه برای تعطیلی جریانات آموزشی، پژوهشی، مراقبت‌ها و خدمات سلامت، به‌ویژه در فوریت‌ها و سوانح؛ پیشگیری از انفعال، رواج روحیه یأس و ناامیدی؛ جلوگیری از تشکیل اجتماعات غیرمرتبط با سلامت در فضاهای عمومی مراکز بهداشتی درمانی با هدف ایجاد التهاب و تحمیل نا امنی، که خسارات آن در حوزه سلامت بیش از سایر شئون اجتماعی است؛ و ....

کنترل بحران جاری

- هرنوع تضعیف ارکان و شئون سلامت جامعه و خدمتگزاران آن، و هر نوع کارشکنی و ایجاد رکود یا اختلال در تداوم مراقبت‌ها و خدمات سلامت، مذموم و مستوجب برخورد قاطع انضباطی یا قضایی است؛
- رسیدگی فوری و مسئولانه به مشکلات اقتصادی و معیشتی مردم، به‌ویژه مستضعفان؛
- تبیین وضعیت جاری معنویات در جامعه و اقدامات عاجل و مؤثر برای ارتقای سلامت معنوی با رویکرد اسلامی؛
- توجه خاص به هزینه‌های سلامت، کنترل گرانی داروها و کالاها و خدمات سلامت، اصلاح شاخص پرداخت از جیب و سایر شاخص‌های اقتصادی سلامت؛
- رسیدگی عاجل و مسئولانه به مسائل اقتصادی و معیشتی و صیانت از حقوق خدمتگزاران سلامت از بهورزان تا استادان؛
- در بحرانها و شرایط اضطراری، احتمال نقض حقوق سلامت مردم بیشتر است. صاحبان حرف سلامت و مراکز بهداشتی درمانی باید با هوشمندی، مسؤلیت‌شناسی و رعایت عدالت و به صورت عالمانه، حداکثر اهتمام خود را برای استمرار بی‌وقفه ارائه مراقبت‌ها و خدمات سلامت، به همگان انجام دهند:
- اهتمام خاص به حل مشکلات معیشتی، و معضلات فرهنگی دانشجویان و دستیاران و پاسخگویی منطقی و علمی به شبهات و انتقادات سیاسی و اجتماعی آنان؛
- نقش‌آفرینی بیشتر استادان، دانشجویان و نظام آموزشی در ارتقای گفتمان دانشگاهی با بسط کرسی‌های آزاداندیشی، تحلیل شرایط، ریشه‌یابی مشکلات، پاسخگویی به سئوالات، رفع شبهات، پیش‌بینی آینده، ارائه پیشنهادات و ابتکارات تعالی‌بخش، و رهیافت خروج از بحران؛
- نیروی انسانی، مراکز، آمبولانس‌ها، امکانات و تجهیزات مرتبط با

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/6.3.1]

مراقبت‌ها و خدمات بهداشتی درمانی، در همه شرایط، به‌ویژه در بحران‌ها، باید از هر نوع تعرض مصون باشند؛

- راهبردهای مرتبط با عوامل اجتماعی سلامت
  - اتخاذ تدابیر آموزشی، به‌ویژه مهارت‌آموزی و رعایت عوامل اجتماعی سلامت در همه سطوح و شرایط در نظام سلامت؛
  - تقویت و ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارتقای سواد و فرهنگ سلامت، در بین دانش آموزان و دانشجویان، با تدابیر و شیوه‌های مناسب، از طریق نظام‌های آموزش و پرورش و آموزش عالی؛
  - اهتمام سیاسی و عملی مسئولان به رفع فقر و بی‌عدالتی، و بهبود شرایطی که مردم در آن زندگی و کار می‌کنند و عنایت ویژه به ارتقای جنبه‌های اقتصادی، معنوی، روانی، اجتماعی، فرهنگی، و زیست محیطی سلامت و سایر عوامل مهم تأثیرگذار بر سلامت، به‌ویژه جو سیاسی حاکم بر کشور، مسکن مناسب، ازدواج و فرزندآوری، ایمنی و امنیت غذایی و بهره مندی مردم از سبد غذایی سالم و کافی، حمل و نقل عمومی، تفریحات سالم، نشاط .....
  - مشارکت دادن جامعه در عموم مسائل مرتبط با سلامت.

توسعه نیروی انسانی کارآمد، متعهد و مسئولیت‌پذیر در حوزه سلامت

- هدایت تحصیلی دانش‌آموزان و تحقق راهبردها و شیوه‌های مندرج در سند ملی تحول بنیادین آموزش و پرورش؛
- اصلاح نظام پذیرش دانشجو توسط نظام آموزش عالی؛
- سرنوشت‌سازترین رسالت در تعلیم و تربیت نیروی انسانی سلامت، مرهون آموزش و عملکرد استادان است. شایسته است نظام‌های انتخاب، تعلیم و تربیت و ارزشیابی عملکرد این قشر فرهیخته، ارتقا یابد؛
- شناسایی، حمایت و ارتقای انگیزه‌های خدایی و انسان‌دوستانه و علایق علمی فراگیران، بویژه نخبگان و استعدادهای سرشار، و هدایت آنان در راستای نیازهای سلامت کشور؛
- تقویت روحیه استقلال، خلاقیت، خودباوری، نوآوری، خودکفایی، خوداتکایی، مولد بودن، جلوگیری از مصرف‌گرایی، حذف وابستگی، و پیشگیری از اسراف و تبذیر، در نیروی انسانی سلامت، از طریق توسعه و تعمیم شبکه بهداشتی درمانی کشور.

ارتقای مدیریت در نظام سلامت

- اطمینان از دسترسی و پاسخگویی دلسوزانه، سریع، با رعایت کرامت انسانی و آموزش‌های لازم به مراجعان و بیماران؛
- نظام‌های انتخاب، تعلیم و تربیت و ارزشیابی مدیران سطوح مختلف برپایه شایستگی‌های علمی، مدیریتی، پایبندی به اصول و ارزش‌های انسانی و اسلامی؛
- ارتقای زیرساخت‌های فناوری اطلاعات، تقویت فضای مجازی و تضمین امنیت آن در کاربردهای حوزه سلامت، تحقق شبکه ملی اطلاعات و تعمیم پرونده الکترونیک سلامت، با صیانت از اطلاعات و رعایت اصل رازداری، اشراف کامل و به‌روز نسبت به فضای مجازی در سطوح ملی و جهانی؛
- پیگیری‌های مستمر برای رفع و بی اثر نمودن تحریم‌های ظالمانه سلامت، از مجاری بین‌المللی؛
- دانشگاه‌ها و سایر مراجع، بموازات تلاش جهادگونه برای بهره‌برداری از کلیه ظرفیت‌های کشور در مقابله با تحریم‌ها؛
- استفاده از نیروهای شایسته با سوابق علمی و عملکردی درخشان در سطوح مختلف مدیریتی در نظام سلامت؛
- ترویج و تحقق فرهنگ جهادی در تمام شئون سلامت، به‌ویژه در مدیریت‌ها؛
- نظارت همه‌جانبه و مستمر بر عملکرد مسئولان و نیروی انسانی و مراکز ارائه‌کننده مراقبت‌ها و خدمات سلامت، و برخورد قاطع با موارد سوء مدیریت و تعارض منافع در نظام سلامت؛
- حفظ احترام و قداست حرفه پزشکی توسط مسئولان، و جامعه پزشکی؛
- هدفمندی اقتصاد سلامت و پایبندی به راهبردهای اقتصاد مقاومتی سلامت.

Statement

Providing, Maintaining and Improving the Comprehensive Health of Society in Social Crises

Abstract

Political, moral and professional commitment of health care officials and continuation of community participation are crucial factors for providing, maintaining and improving the health of society in all dimensions (physical, mental, social and spiritual) and all conditions; including normal conditions, and in unexpected events, forced situations and social crises. This statement is presented in order to fulfill this vital mission and prevent any kind of stagnation or interruption in the continuity of health care and services in critical conditions.

Keywords: Critical Periods, Health, Health System

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

[DOI: 10.22034/6.3.1]